

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 Oslo

Saksbehandler, innvalgstelefon
Katrinn Reiss, 75531695

Høringsuttalelse - forskrift om undersøkelse og utvinning av skjellsand, sand og grus i kystnære områder

Statsforvalteren i Nordland vil med dette påpeke at den nye forskriften legger alt for lite vekt på kunnskapsgrunnlaget og dokumentasjon av mulige konsekvenser for miljø og naturmangfold. Dette gjelder spesielt omfang og varighet av tiltakene.

Skjellsandforekomster er ofte viktige beiteområder for sjøfugl og er knyttet til bl.a. ruglbunn eller gyte-/beiteområder for fisk. Vi kan ikke se hvordan man skal foreta en godt fundert vurdering av konsekvensene for miljøet ut fra de foreslåtte minstekravene til søknadsdokumentasjon.

Skjellsand – naturtypen i en økologisk kontekst

Skjellsand er en av de grunne marine naturtypene som ble kartlagt/modellert gjennom *Nasjonalt program for kartlegging av marint mangfold*. Det er imidlertid viktig å merke seg at denne modelleringen av skjellsandutbredelse viser hvor skjellsand kan dannes i dag - men ikke nødvendigvis alle steder hvor skjellsand kan ha blitt dannet i løpet av de siste 10 000 år¹. Dette betyr at det er en viss usikkerhet knyttet til det reelle omfanget av skjellsandforekomstene i Norge.

Skjellsand dannes ofte i strømrrike områder, hvor høy bølgeenergi knuser skall fra døde skjell, rur, kråkeboller, snegler eller kalkalger. Alle typer knuste kalkskall kan danne skjellsand. Det betyr at det ikke skiller etter opprinnelse innenfor naturtypen skjellsand. I enkelte områder kan for eksempel skjellsand i større grad bestå av knuste kalkalger. I dette tilfellet er det sannsynlig at levende rugl også vil bli funnet i nærheten.

Skjellsand som naturtype overlapper ofte med andre naturtyper som «ruglbunn», «større kamskjellforekomster» eller «større tareskogforekomster», og fungerer ofte som gyte-/beiteområder for fisk eller næringssøksområder for sjøfugl.

¹ Bekkby m.fl. (2020) Nasjonal kartlegging – kyst 2019. Ny revisjon av kriterier for verdisetting av marine naturtyper og nøkkelområder for arter. NIVA rapport 7454-2020, 20.01.2020

At det er stor overlapp av skjellsandforekomster med andre arter eller naturtyper gjør at verdien av selve forekomsten ikke kan vurderes isolert sett, men at man også må vurdere tilknyttede arter/naturtyper og konsekvensene for disse.

Påvirkning på sårbar natur

Et eksempel på en annen naturtype som kan bli negativt påvirket ved uttak av skjellsand er ruglbunn. Ruglbunn regnes som sårbar naturtype og er foreløpig ikke systematisk kartlagt^{2,3}. Kalkalger, som danner ruglbunn, har svært lav vekstrate og naturtypen antas dermed å ha en lav evne til rehabilitering dersom den utsettes for skade.

Kalkalger er generelt svært følsomme for sedimentering. Eksperimenter viste at den fotosyntetiske kapasiteten til kalkalger reduseres kraftig når de er dekket av fint sediment, og dør etter 2 uker⁴. Slik sedimentering kan forventes ved uttak av skjellsand, og konsekvensen for ruglbunn vil avhenge av avstand til og varighet av tiltaket.

Basert på dagens kunnskap om ruglbunn og dens sårbarhet, status for kartlegging og det faktum at ruglbunn ofte vil finnes i lignende områder som skjellsand, mener vi at det er stor risiko for at ruglbunn blir utsatt for skade, dersom tillatelse til undersøkelse/utvinning gis uten utredning av forekomst av sårbare arter.

Skjellsand som ikke-fornybar ressurs

Det er like viktig å nevne at skjellsand karakteriseres som ikke-fornybar ressurs i et menneskelig tidsperspektiv. Dette fordi dannelsen av skjellsand går meget seint med en akkumulasjonsrate på 0,3-1 mm per år⁵. Dersom utvinningen fjerner store deler av en skjellsandforekomst innebærer dette risiko for at også andre tilknyttede arter eller naturtyper forsvinner. Dette innebærer at utvinningen kan, avhengig av størrelsen og varighet, føre til irreversibel skade på naturmangfoldet spesielt hvis dette er gjort basert på manglende kunnskap om områdets verdi og funksjon, jf. naturmangfoldloven §§ 8-12. Norge er et av få land med spesielt store forekomster av skjellsand, noe som medfører et spesielt ansvar for forvaltningen av disse.

Kommentar til §§ 4 og 6 (Søknad om tildeling av hhv. undersøkelses- og utvinningstillatelse)

Krav til kunnskapsgrunnlag om konsekvenser for miljøet anses som svært tynne, og vi stiller spørsmål ved hva avgjørelsen om «den omsøkte utvinning, jf. § 6, kan få vesentlige virkninger for miljøet» skal legges til grunn. Uttak av skjellsand er et inngrep i et økosystem, likevel er kravene til søknad om kunnskapsstatus om miljøet svært svake:

- § 6
- f) de opplysninger søker har om sjøbunnens topografi og biologi samt forekomstens utbredelse og kvalitet*
 - g) opplysninger søker har om andre forekomster som er identifisert i de omsøkte områder eller nærliggende områder*

² Husa & Kutti (2022) Forslag til metode for kartlegging av sårbare arter på grunt vann (0-50 meters dyp) til søknader om akvakultur i sjø. Rapport fra havforskningen 2022-9, 26.01.2022.

³ Bekkby m.fl. (2021) Forslag til forvaltningsrelevante marine naturelementer. NIVA Rapport 7672-2021, 24.11.2021

⁴ Wilson m.fl. 2004 Environmental tolerances of free-living corraline algae (maerl): Implications for European conservation. Biol Conserv 120(2): 283-293.

⁵ Husa m.fl. (2016) Effekter av utslipp fra akvakultur på spesielle marine naturtyper, rødlista habitat og arter. Rapport fra Havforskningen Nr. 8-2016.

Vi mener at søknaden minst bør inneholde en redegjørelse for miljøtilstanden og en vurdering av tiltakets konsekvenser for miljø og naturmangfold. Dette innebærer en vurdering av omsøkt tiltak i forhold til kartlagte gyte-/oppvekst-/beiteområder for fisk eller fuglebestander.

Søknader om moderat store uttak (eller mer) bør kreve en grundig forundersøkelse som gir informasjon om blant annet størrelsen på hele skjellsandforekomst, kartlegging av forekomst for sårbare arter og vurdering av tiltakets konsekvenser basert på omfanget og tidspunktet for uttakene.

Vi mener krav til søknader bør tilpasses størrelsen på det omsøkte tiltaket, fordi større uttak er større inngrep i økosystemet, og derfor bør et bedre kunnskapsgrunnlag ligge til grunn for å vurdere konsekvensen.

Kommentar til § 8 (Plan for utvinning)

Som i forrige kommentar stiller vi også her spørsmål om hva som skal ligge til grunn for å vurdere om en konsekvensutredning for tiltaket, jf. § 8 tredje ledd, skal utarbeides. Det er nevnt i høringsnotatet at «*dette vil typisk kunne være ved større uttak*». Det er likevel ikke oppgitt tall for hva som anses som et større/moderat/mindre uttak.

Utenom størrelsen som utløsende faktor for konsekvensutredning, mener vi at spesielle naturverdier også bør utløse krav for en konsekvensutredning. Slike naturverdier kan være verneområder, men også andre naturtyper eller bestander i nærhet til omsøkt området. For at disse skal kunne utløse en konsekvensutredning, må en redegjørelse for disse være en del av søknadsdokumentasjon.

Konklusjon

Det som kreves som kunnskapsgrunnlag for å kunne søke om undersøkelses- eller utvinningstillatelse, jf. §§ 4 og 6, er mangelfull, og ikke tilstrekkelig for å kunne vurdere tiltakets konsekvenser for miljø og naturmangfold. Spesielt ved søknader om middels store eller store uttak, må det stilles strengere krav til miljødokumentasjon.

Påvirkning på naturtypen skjellsand kan ikke betraktes isolert, men må sees i sammenheng med andre arter eller naturtyper skjellsandforekomsten er knyttet til.

Spesielt må det nevnes risiko for skade på ruglbunn, som er en sårbar naturtype, som ikke er kartlagt og som kan forventes å finnes i samme områder som skjellsand.

Med hilsen

Monica Andreassen Iveland (e.f.)
ass. statsforvalter

Mia Marthinus Husdal
underdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent